

Ärende LED 2017/95 **handling** 62

Handläggare: Mattias Falk; Peter Wråke

Promemoria inför avyttring av Analys lönelots

Med anledning av DO:s beslut att i framtiden inte längre tillhandahålla Analys lönelots har DO kontaktats av ett flertal olika intressenter som uttryckt önskemål att överta verktyget från DO. DO har därför förklarat att myndigheten kommer att tillhandahålla verktyget för nedladdning, och även erbjuda fortsatt support, fram till dess att formen för en eventuell överlåtelse av verktyget är klart.

I denna promemoria redogörs för de överväganden som bör ligga till grund för en sådan överlåtelse.

Bakgrund

DO har beslutat att avveckla sitt verktyg för att kartlägga och analysera löneskillnader mellan kvinnor och män - Analys lönelots. DO:s beslut hänger samman med att det faktum att myndigheten själv tillhandahåller ett visst verktyg riskerar att medföra att detta får en normerande effekt, på så sätt att dess användning i sig själv kan uppfattas säkerställa att lagens krav efterlevs. Enligt DO:s uppfattning är det emellertid väsentligt att varje ansvarig aktör själv säkerställer att metoder och verktyg är lämpliga och relevanta för lönekartläggning i den egna verksamheten. Om DO tillhandahåller en viss metod kan det alltså indirekt riskera att motverka att en sådan erforderlig verksamhetsanpassning sker.

DO:s ställningstagande innebär emellertid inte något underkännande av Analys lönelots som sådant. Tvärtom anser DO att tillhandahållandet och den fortsatta användningen av detta verktyg, som ett av flera olika liknande verktyg på marknaden, har goda förutsättningar att bidra till att lagstiftningens syfte inom området uppnås. Med utgångspunkt från DO:s uppdrag att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjlighet oavsett bland annat kön, framstår det således som mycket önskvärt att DO kan säkerställa att verktyget även fortsättningsvis tillhandahålles kostnadsfritt till envar som så önskar.

DO kan inte föfoga fritt över Analys lönelots

Analys Lönelots är ett verktyg för arbetsgivare som vill göra en arbetsvärdering. Det kan bidra till att få en helhetsbild över arbetenas krav och svårighetsgrad. Analys lönelots består av en vägledning, datorprogrammet Lönelots, en guide till programmet och en presentation av verktyget.

Det som kan vara aktuellt för en överlåtelse är de immateriella rättigheterna till Analys lönelots i dess olika delar.

Analys lönelots har utvecklats under en längre tidsperiod i en process där flera olika aktörer varit involverade. Det har inte varit möjligt att i alla delar närmare fastslå under vilka former de olika delarna i arbetet bedrivits. Översiktligt kan sägas att verktyget har beskrivits som en avskalad version av en liknande metod (kallad "HAC-systemet"), som skapades vid Arbetslivsinstitutet. Inom ramen för dåvarande Jämställdhetsombudsmannens (JämO:s) verksamhet utarbetades därefter ett förenklat system benämnt "Analys lönelots". I anslutning till detta utvecklades även ett tekniskt stöd i form av ett dataprogram. Vid myndighetssammanslagningen år 2009 övertogs verktyget av DO som sedan dess tillhandahållit systemet för nerladdning kostnadsfritt från DO:s hemsida. DO har under perioden med stöd av externa konsulter uppdaterat verktyget. Verktyget är emellertid idag inte i alla delar anpassat till den nya lagstiftning om aktiva åtgärder som trädde ikraft den 1 januari 2017, och är således i behov av ytterligare uppdateringar.

DO har anlitat externt stöd av immaterialrättslig expertis för att söka närmare klargöra de ägarförhållandena till verktyget i dess olika delar. Av utredningen framgår att det inte har kunnat säkerställas att DO har möjlighet att ensamt förfoga över alla delar av materialet utan tillstånd från övriga tänkbara rättighetsinnehavare (se vidare PM från Cederquist, handling 37, i LED 2017/95).

DO bör möjliggöra en fortsatt användning av Analys lönelots

Som konstaterats ovan är DO:s huvudsakliga syfte med att inte längre tillhandahålla Analys lönelots att undanröja risken för att verktyget uppfattas som normerande och därigenom motverkar att arbetsgivare själv säkerställer att metoder och verktyg är lämpliga och relevanta för lönekartläggning i den egna verksamheten.

Starka skäl talar för att DO så långt som möjligt säkerställer att verktyget även fortsättningsvis kommer att tillhandahållas kostnadsfritt till envar, liksom att andra aktörer ges möjlighet att vidareutveckla och anpassa systemet. För att möjliggöra detta bör DO vid en överlåtelse säkerställa att den s.k. källkoden till det befintliga datorprogrammet görs fritt tillgänglig.

Till vem bör DO överlåta Analys lönelots?

Som framgår av den av DO inhämtade utredningen (se ovan) begränsas DO:s förfoganderätt över systemet av att DO sannolikt inte är ensamägare till alla delar som skulle vara föremål för en överlåtelse. Det alternativ som framstår som framkomligt är därför att en överlåtelse genomförs till en intressent som innehar, eller har förutsättningar att införskaffa, de ytterligare rättigheter och samtycken som kan krävas för fortsättningsvis tillhandahålla Analys lönelots till allmänheten. DO har identifierat att den ideella föreningen Lönelotsarna uppfyller detta krav.

Under förutsättning att en överlåtelse utformas på lämpligt sätt (se omedelbart nedan) bedöms den ha förutsättningar att leda till att DO:s syften med överlåtelsen uppnås. DO bör därför, i ljuset av samtliga dessa omständigheter, sträva efter att få till stånd en överlåtelse av analys lönelots till föreningen Lönelotsarna.

För att säkerställa att DO:s syften med överlåtelsen uppnås bör den vara förenad med följande villkor:

1. Analys lönelots och eventuella uppdaterade versioner ska under minst en femårsperiod hållas tillgängliga för nedladdning villkors- och vederlagsfritt från en hemsida som skall bekostas av föreningen Lönelotsarna.
2. Om föreningen Lönelotsarna därefter tillhandahåller Analys lönelots och eventuella uppdaterade versioner ska detta göras kostnadsfritt
3. För möjliggörandet av utveckling av andra versioner skall även källkoden till datorprogrammet i dess nuvarande skick hållas tillgänglig för dem som så önskar.
4. Föreningen Lönelotsarna får inte använda DO eller DO:s varumärke i samband med marknadsföring eller tillhandahållande av Analys lönelots. Detta ska dock inte hindra föreningen Lönelotsarna från att beskriva att DO tidigare har tillhandahållit detta verktyg.

Rättsliga förutsättningar för överlåtelse

Av förordning (1996:1191) om överlåtelse av statens lösa egendom framgår att en myndighet under regeringen får överlåta lös egendom genom försäljning eller byte, om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller blivit obrukbar (5 §). En ytterligare förutsättning är att en sådan försäljning sker affärsmässigt (6 §).

DO har sedan tidigare bedömt att Analys lönelots, som utgör lös egendom, inte längre ska tillhandahållas av myndigheten. DO behöver därmed inte längre systemet. DO har därför möjlighet att överlåta verktyget, under förutsättning att kravet på affärsmässighet är uppfyllt.

Särskilt om kravet på affärsmässighet

DO har ovan bedömt att det inte är möjligt att bjuda ut systemet till försäljning utan samtycke från övriga rättighetsinnehavare. Kravet på affärsmässighet kan därför inte säkerställas genom att verktyget bjuds ut till högstbjudande.

Analys lönelots har utvecklats under flera år och av olika myndigheter varför något underlag för värderingen i form av utvecklings- och anskaffningskostnader inte framstår som möjlig att ta fram. Någon värdering baserat på anskaffningsvärdet låter sig därför knappast heller göras.

Bedömningen av vilket vederlag för överlåtelsen av rättigheterna till verktyget (till den del som DO är innehavare av dessa) som bör krävas för att kravet på affärsmässighet skall vara uppfyllt, måste därför göras på annat sätt. Det blir då en fråga om att med hänsyn till samtliga omständigheter bedöma värdet av det som överläts.

En utgångspunkt vid bedömningen bör vara att Analys lönelots utgör ett etablerat system för arbetsvärdering och lönekartläggning. En tänkt överlåtelse av en exklusiv rätt att mot betalning fortsättningsvis tillhandahålla systemet får därigenom antas ha ett inte obetydligt kommersiellt värde.

Det kan emellertid konstateras att den nu aktuella överlåtelsen endast avser en överlåtelse av *de rättigheter som DO förfogar över*, vilket såvitt kunnat konstateras sannolikt endast utgör en kvotdel av rättigheterna till verktyget. Inte heller innebär överlåtelsen någon exklusiv rätt att utveckla och anpassa systemet. Tvärtom innebär ju de villkor som DO uppställer en skyldighet för Föreningen Lönelotsarna att fritt tillhandahålla programmets källkod i nuvarande version, just för att möjliggöra för andra intressenter att utveckla programmet. Båda dessa förhållande får anses i hög grad påverka värdet av det som överläts.

Härtill kommer att överlåtelsen inte medför någon rätt för föreningen Lönelotsarna att mot betalning tillhandahålla systemet. Tvärtom innebär ju de villkor som DO uppställer ett åtagande att under minst fem år till envar kostnadsfritt tillhandahålla programmet och eventuella uppdaterade versioner. För det fall man därefter väljer att fortsatt tillhandahålla verktyget eller eventuella uppdaterade versioner ska även detta göras kostnadsfritt. Även detta förhållande får anses i hög grad påverka värdet av det som överläts.

Även med hänsyn till ovanstående kvarstår det förhållandet att överlåtelsen innebär en möjlighet för föreningen Lönelotsarna (och för aktörer knutna till föreningen) att på kommersiell basis fortsatt tillhandahålla konsulttjänster kopplade till verktyget. Överlåtelsen får därigenom anses ha ett kommersiellt värde för dessa. I denna del ska dock noteras ett sådant värde i lika hög grad finns för samtliga aktörer som önskar tillhandahålla en sådan tjänst. Något särskilt gynnande av föreningen (eller aktörer knutna till denna) framför andra intressenter uppstår alltså härigenom inte.

Vid dessa förhållanden gör DO bedömningen att det ekonomiska värdet av det överlätna får anses vara mycket begränsat. Det kan också konstateras att de av DO uppställda villkoren innebär ett krav på vederlag i form av en inte oväsentlig motprestation från Föreningen Lönelotsarnas sida, nämligen att under minst en femårsperiod via en öppen websida kostnadsfritt tillhandahålla såväl Analys lönelots som källkoden till det nuvarande dataprogrammet. Medan det inte är möjligt att mer exakt ange värdet vare sig av det som överläts (DO:s andel av rättigheterna till Analys lönelots i ljuset av de begränsande villkor som uppställs) eller detta vederlag, framstår det enligt DO:s bedömning som rimligt att betrakta dem som jämförbara. Någon anledning att därutöver kräva

ytterligare ekonomiskt vederlag för att överlåtelsen ska komma till stånd finns alltså inte.

Sammanfattningsvis innebär de villkor som DO uppställer inte att föreningen Lönelotsarna eller enskilda aktörer kopplade till denna förening försätts i ett bättre ekonomiskt läge än någon av sina konkurrenter som också använder Analys lönelots vid tillhandahållande av konsulttjänster. Tvärtom innebär det aktuella handlingsalternativet att DO så långt som möjligt säkerställer att samtliga intressenter ges samma förutsättningar såväl att fortsättningsvis bedriva konsultverksamhet i förhållande till verktyget som att vidareutveckla detta. Det föreslagna handlingsalternativet säkerställer också att DO:s, på myndighetens uppdrag grundade, syfte med överlåtelsen uppnås. Givet det åtagande som ett avtal med ovan angivet innehåll innebär för föreningen Lönelotsarna framstår det också som rimligt att överlåtelsen sker utan ytterligare vederlag. Enligt DO:s bedömning får en sådan överlåtelse, i ljuset av samtliga omständigheter i ärendet, således anses uppfylla kravet på affärsmässighet.